

Дарагі Сяргей Ціханоўскі!

Для мяне Вы жывы партрэт упартасці і годнасці. Тое, што яшчэ ўчора немагчыма было ўявіць і дапусціць, за кароткі час сталася рэальнасцю. Гуманнасць і правы чалавека, свабода і прававая дзяржава ў Беларусі атакуюцца і надломваюцца даўно. Гэта атака на нас усіх.

Калі дэмакратыя адмірае, то сантыметр за сантыметрам. Еўропа рвецца і крышыцца, замест таго, каб трымацца разам; яна забыла словы Андрэ Глюксмана, што шлях да дэмакратыі вельмі складаны. Ён выбрукаваны бітвамі, а таксама пэўнаю салідарнасцю, пра якую часта забываюць.

Гісторыя перагортвае новыя старонкі. Яна піша іх новаю мовай. Плошчы 1989 года ва Усходняй Еўропе гаварылі пра дэмакратыю, свабодныя выбары, творчую свабоду. Мінула трыццаць гадоў, улада Беларусі адпрэчвае свабодныя выбары і зрабілася брутальнай паліцэйскай дзяржавай. У часы неалібералізму многія хутка забываюць такія паняцці, як правы чалавека, дэмакратыя, свабода поглядаў, і ім нават цалкам абыхава, што цензуруецца інтэрнэт. Аляксандр Лукашэнка не збіраецца цяпець ніякага зруху да сапраўднай дэмакратыі, якой ён вельмі баіцца. Палітыкі яго тыпу аслепленыя Расіяй і Кітаем, яны бачаць, што сапраўды можна рабіць і інакш. Можна карыстацца выгадамі капіталізму, нават не рызыкуючы ўвядзеннем дэмакратыі.

Гаворка пра самапрэзентаванне і высакамернасць улады. Улада зноў раскрывае свой намер: зуніфікаваць жыццё, вырваць з яго ўсё, што неяк вытыркаецца, усё незалежнае. Але існуе і іншы палітычны стыль. Супрацьлегласць Лукашэнкаў, Трампаў, Пуцінаў, Сі Цзіньпінаў, Орбанаў, Эрдаганаў, Бабішаў, Зэманаў, Качыньскіх... Вы і Святлана Ціханоўская мяняеце спосаб, якім людзі разважаюць пра палітыку і дэмакратыю. Толькі аўтэнтычныя асобы здольныя ў крызіс з'яднаць і пераканаць людзей. Палітыка значыць адказнасць. Гэта супрацьлегласць да алігархаў і палітыкаў “трампаўскага” фасону, якія свет імкнуцца ўводзіць у зман з дапамогай сацыяльных светак. Быць аўтэнтычным значыць, іншымі словамі, жыць сваё жыццё ў праўдзе.

У Беларусі людзі адважна пратэстуюць супраць вяртання да таталітарызму. Яны паўсталі супраць сваёй ролі бяспраўнай дэталёўкі дыктатаравага механізму. Знайшлі ў сабе глыбейшую адказнасць за свет і за сваё месца ў ім. Змаганне за свабоду і свабоднае крытычнае мысленне ва ўсе часы цяжкае і не мае канца. Не толькі ўсходнееўрапейскі варыянт капіталізму сёння зноў усталёўвае закон джунгляў: мацнейшы авалодвае слабейшым, а дзе гавораць грошы, там маўчыць праўда. Але ж закон дэмакратыі гучыць: мацнейшы абараняе слабейшага. Пытанні, якія перасылае свету Беларусь, простыя і ў наш час універсальныя. Індывід ці маса? Адкрытая дэмакратыя ці закрытае грамадства? Талерантнасць і свабода ці таталітарызм? Шлях, на якім мы зрэдукавалі дэмакратыю да бізнэсу, не дзейнічае. Пратэсты ў Беларусі – гэта і мужная абарона правоў чалавека. Абарона правоў нас усіх. Вы змагаецеся супраць бяспраўя, на сваім канале “Страна для жизни” Вы паказвалі бюракратычнае свавольства, выкрывалі карупцыю. Вы не баіцеся публічна бараніць права. Гэтак Вы бароніце і свабоду выказванняў. А яна ляжыць у падмурку правоў чалавека, яна –

корань чалавечнасці, маці праўды. Абсякаць свабоду слова значыць таптаць правы чалавека ў зародку, душыць людскасць, перашкаджаць праўдзе.

Дарагі Сяргей, я вельмі чакаю дня, калі Беларусь будзе краінай дэмакратыі, а голас кожнага грамадзяніна будзе мець аднолькавую вагу. Спадзяюся, што тыя мужныя людзі, якім гэтак, як Вам, сёння ў Беларусі закрываюць раты, якіх арыштоўваюць, катуюць за іх погляды, – гэта апошнія ахвяры дыктатара Лукашэнкі. Цяпер нам патрэбная халодная галава, ясны розум, адважнае мысленне. Праўда ў гэты час настолькі затуманеная і скрытая, а мана настолькі ўсеагульна пашыраная, што праўду не пазнае той, хто яе не любіць. Людзі Беларусі знаходзяцца на вуліцах. Гэта жывыя партрэты ўпартасці і годнасці. У кожнай напружанай эпасе існуюць ўяленыя помнікі асабістай адвагі. Такім быў на першы погляд непрыкметны ўчынак рабочага гамбургскіх верфяў. У 1936 годзе пры ўрачыстым спусканні на ваду ваеннага карабля ён адмовіўся ўзняць разам з натоўпам правую руку ў гітлераўскім вітанні. Фотаздымак быў апублікаваны на 60 гадоў пазней. На ім мужчына пасярод лесу ўзнятых рук. Таксама жывы партрэт упартасці і годнасці. Яго далейшы лёс невядомы. Свабода не існуе, калі не праяўляецца ў канкрэтных учынках. Вы паказваеце, што нам патрэбнае пачуццё маралі, каб мы ўтрымалі тое, што ў нашых жыццях ёсць добрага і справядлівага. Вы зноў паўтараеце і нагадваеце свету старую праўду, што мера нашай правакатыўнай надзеі ёсць мерай нашай здольнасці дамагацца чагосьці таму, што гэта маральна, а не толькі таму, што гэтаму забяспечаны поспех. Моладзь у Вашай і нашай краіне па горла накормленая тым, што пра дэмакратыю гавораць толькі тыя, хто яе ганьбяць. Моладзь не хоча, каб папулісты скралі ў яе надзею, будучыню і памянлі яе на летаргію.

Дарагі Сяргей, Ваша знаходжанне ў турме ў эпоху агульнай апатыі мае вялізнае значэнне. Вы паказалі, што мае сэнс паводзіць сябе як грамадзянін адважна. Вы дапамагаеце аднавіць разбітую салідарнасць. Мы ведаем пра Вас і мы на Вашым баку. Можа, і гэтае сведчанне пра нашу інфармаванасць і міжнародную салідарнасць дапамогуць Вам і астатнім пераचाкаць цяжкія імгненні ў турме. Паляпшэнне адбудзецца толькі тады, калі дыктатарам і людзям ад улады мы будзем ускладняць жыццё і гаварыць пра ўсё адкрыта. Кожны аўтарытарны рэжым урэшце быў вымушаны вызваліць дарогу дэмакратыі. Гэта наша надзея. Надзея і для Беларусі. Трэба толькі вытрымаць.

Радка Дэнэмаркава

28. 10. 2020

Радка Дэнэмаркава (нар. 1968)

пісьменніца, перакладчыца, сцэнарыстка.

Вывучала багемістыку і германістыку на філасофскім факультэце Карлавага ўніверсітэта, дзе ў 1997 г. абараніла і дысэртацыю. Затым працавала навуковай супрацоўніцай Інстытута чэшскай літаратуры АН Чэхіі, а таксама загадчыцай літаратурнай часткі ў “Тэатры На парэнчах” (Divadlo Na Zábradlí). З 2004 г. пісьменніца на вольных хлябах.

Аўтарка манаграфіі пра тэатральнага і кінарэжысёра Эвальда Шорма “Сам сабе вораг” (1998), рамана “Грошы ад Гітлера” (2006), раманаў манаграфіі “Смерць, ты не будзеш баяцца” (2008) і многіх іншых.

Творы Радкі Дэнэмаркавай дагэтуль былі перакладзены на 23 мовы, яна адзіна чэшская аўтарка, якая чатыры разы атрымала прэстыжную літаратурную прэмію “Magnesia Litera” – за прозу, за публіцыстыку, за пераклад і галоўны прыз “Кніга года 2019”.

Радка Дэнэмаркава

Сяргей Ціханоўскі

Сяргей Ціханоўскі (нар. 1978)

відэаблогер і прадпрымальнік.

Яго канал на YouTube “Страна для жизни”, на якім ён паказваў і выкрываў бюракратычную сваволю і карупцыю, бяспраўе звычайных беларусаў, зрабіўся вельмі папулярным, што дадало Ціханоўскаму рашучасці кандыдаваць на прэзідэнта. Тым не менш, ён не быў зарэгістраваны ЦВК, бо нібыта меўся падаць заяву сам, прытым што рэжым узяў яго ў той час пад арышт. У выніку заяўку на рэгістрацыю падала яго жонка Святлана. Пазней падчас збору подпісаў за жонку, Ціханоўскі, дзякуючы правакацыі спецслужбаў, быў зноў арыштаваны і абвінавачаны ў грубым парушэнні грамадскага парадку і чыненні перашкодаў пры рэалізацыі выбарчага права. З жонкай Святланай у Сяргея Ціханоўскага двое дзяцей.